

Høgskulen på Vestlandet

Pedagogikk og elevkunnskap 2b 5-10

LU2-PEL415

Predefinert informasjon

Startdato:	16-05-2018 09:00	Termin:	2018 VÅR
Sluttdato:	23-05-2018 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 LU2-PEL415 1 B-1 2018 VÅR		
Intern sensor:	Yuko Kamisaka		

Deltaker

Navn:	Silje Ferkingstad
Kandidatnr.:	38
HVL-id:	137464@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Kjønnsidentitet og seksuell orientering, er naturfagslærebøkene gode nok?		
Antall ord *:	9179		
Navn på veileder *:	Yuko Kamisaka og Ieva Kuginyte-Arlauskiene		
Egenerklæring *:	Ja	Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:	Ja

Gruppe

Gruppenavn:	Enmannsgruppe
Gruppenummer:	8
Andre medlemmer i gruppen:	Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

**Høgskulen
på Vestlandet**

BACHELOROPPGAVE

Kjønnsidentitet og seksuell orientering, er naturfagslærebøkene gode nok?

Silje Ferkingstad

Pedagogikk og elevkunnskap 2b

LU2-PEL415

Avdeling for lærerutdanning, kultur og idrett

Grunnskolelærerutdanning 5-10.trinn

Veiledet av Yuko Kamisaka og Ieva Kuginyte-Arlauskiene

23.mai 2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Gjennom min utdanning og erfaring fra skolen har jeg hatt en økende interesse for hvordan barns seksualitet fungerer. Mitt ønske med denne oppgaven er å sette fokus på mangfoldighet i skolen, hvor kjønnsidentitet og seksuell orientering er mine hjertesaker.

Jeg vil rette en stor takk til mine veiledere Yuko Kamisaka og Ieva Kuginyte-Arlauskiene som har gitt meg gode råd og tips på veien. Jeg takker spesielt for deres engasjement, erfaring og kunnskap som har hjulpet meg i denne prosessen. Jeg vil også rette en stor takk til medstudenter som har motivert meg i arbeidet og vist stor interesse.

Arbeidet med bacheloroppgaven har vært en lærerik og interessant prosess. Oppgaven har beriket min kunnskap og gitt meg god innsikt i kjønnsidentitet og seksuell orientering som jeg skal ta med meg videre i læreryrket.

Sammendrag

I forskingsarbeidet ønsket jeg å finne ut hvordan lærebøker i naturfag tar opp emnene kjønnsidentitet og seksuell orientering på ungdomsskolen. Problemstillingen jeg har arbeidet ut fra er:

”Legger naturfaglærebøkene opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering?”

Bakgrunnen for valg av tema var både grunnet egen opplevelse av å ikke ha lært noe særlig om emnene i grunnskolen, egen interesse, at lærere bruker læreboken når de skal planlegge undervisningen og viktigheten av en trygg seksualitet. For å avgrense oppgaven har jeg valgt å bare fokusere på kjønnsidentitet og seksuell orientering i tre naturfagslærebøker.

I teorigrunnlaget for oppgaven blir det først gitt en beskrivelse av sentrale begreper rundt min problemstilling. Deretter går det inn i Langfeldt og Eriksons teorier rundt emnene, hvor Langfeldt knyttes til seksuell orientering og Erikson knyttes til kjønnsidentitet. Videre blir begrepene kjønnsidentitet og seksuell orientering knyttet til læreplanen i naturfag og den overordnede del, før det til slutt blir lagt frem fakta om lærebøker i Norge.

Kvalitativ metode er den metoden som ble benyttet i oppgaven, hvor analyse av meningsinnhold ble utført. Analysen ble delt inn i fire faser, helhetsinntrykk, koder, kategorier og begreper, kondensering og sammenfatning. Undersøkelsen ga meg data som kunne sette i tabell og tolkes. Utvalget var tre lærebøker, Tellus 10, Eureka! 9 og Nova 9.

Resultatene og drøftingen viste både sammenheng og forskjeller mellom utvalget. Ut i fra problemstillingen er det Nova 9 som legger opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering på en tydelig måte. Tellus 10 er svært god når det kommer til den seksuelle orienteringen, men har tynn informasjon rundt kjønnsidentitet. Eureka! 9 er læreboken som kommer dårligst ut i denne oppgaven, hvor det bare tas opp seksuell orientering og dette få ganger.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Tabell- og figurer.....	6
1 Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn for problemstilling.....	7
1.2 Avgrensing av problemstilling.....	7
1.3 Oppgavens oppbygging	8
2 Teori	9
2.1 Begrepsavklaring	9
2.1.1 Kjønnsideitet	9
2.1.2 Seksuell orientering.....	10
2.2 Tidligere forskning	11
2.2.1 Skolen sin rolle knyttet til seksuell orientering	11
2.2.2 Identitetsdannelse	12
2.3 Styringsdokumenter	13
2.3.1 Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen	13
2.3.2 Læreplan i naturfag	14
2.4 Læreboken	14
2.5 Oppsummering av teorikapittel	15
3 Metode.....	17
3.1 Metodeteori	17
3.2 Valg av lærebøker	18
3.3 Innsamling av data	19
3.4 Reliabilitet og validitet.....	21
4 Resultat.....	22
4.1 Helhetsinntrykk.....	22
4.2 Koder, kategorier og begreper	22
4.3 Kondensering	25

5 Drøfting	29
5.1 Tellus 10	29
5.2 Eureka! 9.....	30
5.3 Nova 9.....	31
5.4 Følger av resultatene og forslag til videre arbeid	32
6 Konklusjon	34
Litteraturliste	35
VEDLEGG	38

Tabell- og figurer

Figurer:

Figur 1: Søylediagram over resultater fra fase tre

Tabeller:

Tabell 1: Tabell med definisjoner av begreper knyttet til seksuell orientering
(Utdanningsdirektoratet, 2011, s.56-57)

Tabell 2: Oversikt over hvilke lærebøker elevene i naturfag benytter seg av på 8.-10.trinn i prosentandel (Waage, E. & Gjerustad, C. 2015. s.30)

Tabell 3: Total sum av begreper fra kategoriene i fase to

Tabell 4: Fordeling av begrepene fra fase to. Kategori 1

Tabell 5: Fordeling av begrepene fra fase to. Kategori 2

Tabell 6: Total sum av begreper fra kategoriene i fase tre

Tabell 7: Fordeling av begrepene fra fase tre Kategori 1

Tabell 8: Fordeling av begrepene fra fase tre. Kategori 2

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for problemstilling

Hovedtema for oppgaven er kjønnsidentitet og seksuell orientering knyttet til naturfagslærebøker på ungdomsskolen. Ideen om kjønnsidentitet kommer fra boken *Det du lurte på – 157 spørsmål og svar* (Leren, Knutsen og Solli, 2017). Kort fortalt handler den om spørsmål elever ved ungdomsskolen har rundt emnet seksualundervisning som blir besvart av fagpersoner. Boken er i utgangspunktet rettet til ungdom, men den kan brukes som et verktøy for å snakke med ungdommer om kropp og sex. I kapittel 3 tar de opp kjønnsidentitet, noe som videre vekket interesse hos meg med tanke på at dette er noe jeg selv har fått svært liten undervisning om i min skolegang.

Videre kom ideen om å trekke inn seksuell orientering, da dette også henger sammen med seksualiteten. «Barneårene har stor betydning for hvordan vi kommer til å fungere seksuelt» sier Langfeldt (2000, s.10). Noe som også er med på å påpeke hvor viktig emner rundt seksualitet er for barn. Videre dukket det opp spørsmål som: Hvordan tar læreboken opp emnet, og blir det i det hele tatt nevnt noe om flere kjønnsidentiteter enn gutt og jente? Sier også lærebøkene noe om at en kan like begge kjønn eller samme kjønn som en selv identifiserer seg som?

Begrunnelse for at jeg i denne omgang bare skal se på naturfagslærebøker er gjerne mest grunnet oppgavens størrelse, men også fordi problemstillingen i stor grad svarer på flere av de ubesvarte spørsmålene. Av egne erfaringer i samtale med lærere, ikke bare i naturfag, men også generelt, er inntrykket at mange lærere i stor grad benytter seg av lærebøkene når det kommer til planlegging og gjennomføring av undervisning. Noe som også kan bekreftes: «Nordlandsforskning fant i sin evaluering og læring i Kunnskapsløftet at læreboka har en sterk stilling og styrer mye av undervisningen ... mange lærere bruker læreboka som planleggingsverktøy i undervisningen» (Kunnskapsdepartementet, 2016, s.75).

1.2 Avgrensing av problemstilling

Problemstillingen og hovedtema i denne oppgaven lyder som følger:

”Legger naturfaglærebøkene opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering?”

Med studiets problemstilling ønskes det å finne ut om ord som er knyttet til kjønnsidentitet og seksuell orienteringen blir nevnt i de valgte naturfagslærebøkene, og for å se om ordbruken videre legger opp til undervisning rundt emnene. Undervisning i denne sammenheng kan være at det settes i gang tankeprosess hos elevene som videre kan føre til diskusjon, både individuelt, i grupper eller for hele klassen. Det kan også ses i sammenheng med at læreren kan legge opp til et undervisningsopplegg for elevene, dette kan også gjennomføres både individuelt, i grupper eller på klassenivå. I denne oppgaven skal det analyseres tre naturfagslærebøker. De vil bli analysert individuelt og knyttet til problemstillingen, samtidig skal de også analyseres i forhold til hverandre.

1.3 Oppgavens oppbygging

Videre i denne studie vil teorikapitlet redegjør relevant teori som skal fungere som en ramme rundt oppgaven. Her starter kapitlet med en begrepsavklaring hvor det også knyttes opp underkategorier av begreper, deretter presenteres det forskning rundt kjønnsidentitet og seksuell orientering hvor Langfeldt og Erikson har relevant teori rundt emnene. Videre skal læreplanen legges frem, for hva skal elevene egentlig kunne om emnet. Avslutningsvis vil det legges frem teori om lærebøker og til slutt en oppsummering av teorikapitlet. Metodekapitlet begrunner min forskningsstrategi hvor blant annet begrunnelse for valg av naturfagslærebøker vil komme frem. En grundig beskrivelse av metoden vil også komme frem i metodekapitlet. I studiets største kapitler, resultater og drøfting, presenteres resultater fra forskningen i første del, og i andre del presenteres drøfting av resultatene ved hjelp av de teoretiske rammene som blir presentert i kapittel 2. Avslutningsvis kommer kapitlet om konklusjon hvor alle trådene samles fra de andre kapitlene, med hensyn til oppgavens problemstilling.

2 Teori

I dette kapitlet avklares først sentrale begreper knyttet opp til kjønnsidentitet og seksuell orientering før forskning på emnet blir presentert, hvor Thore Langfeldt og Erik Erikson er de sentrale forskeren. Langfeldt har relevant teori rundt den seksuelle orienteringen, der det blant annet kommer frem at skolen spiller en viktig rolle, mens Eriksons teori om barns psykososiale utvikling knyttes til kjønnsidentitet. Deretter skal læreplanen og den overordnede del legges frem, for hva sier egentlig de at elevene skal lære om emnet, og til slutt trekkes det frem hva en lærebok er og hvilke krav som stilles til en lærebok i Norge.

2.1 Begrepsavklaring

Begrepene kjønnsidentitet og seksuell orientering vil være gjennomgående begreper i denne oppgaven, derfor skal jeg her ha en avklaring av hva som legges i de to begrepene samtidig knytte inn andre begreper som er relevante i forhold til kjønnsidentitet og seksuell orientering. For å avklare de ulike begrepene rundt emnet brukes i utgangspunktet Utdanningsdirektoratets ressurshefte for lærere i grunnskolen om seksualitet og kjønn (Utdanningsdirektoratet, 2011).

2.1.1 Kjønnsidentitet

Først deles ordet kjønnsidentitet i to, kjønn og identitet, dette på grunnlag for å se hvor store sammenhenger det er mellom begrepet kjønnsidentitet og identitet. Ved å dele begrepet i to vil det også være lettere og se dets oppbygging. Dagens barn og unge vokser opp i et veldig så likestilt samfunn også med tanke på kjønn, identitet og seksualitet. Kjønn og seksualitet knyttes ofte sammen med identiteten. Identitet innebærer blant annet det å skape og forme seg selv slik en ønsker å være, og slik en ønsker å være for å ha en tilhørighet i ulike sammenhenger. Biologisk sett finnes det to kjønn, jente og gutt. Samtidig er det viktig å påpeke at det ikke er alle som identifiserer seg som en jente dersom de biologisk sett er jente og det samme med gutter (Utdanningsdirektoratet, 2011, s.15). Her kommer sammenknytningen av begrepene kjønn og identitet. Kjønnsidentitet vil også innebære det å skape og forme seg selv, slik at en får tilhørighet i ulike sammenhenger. En annen måte å si det på er at kjønnsidentitet omhandler en persons indre opplevelse av det å være kvinne, mann, både kvinne og mann eller ingen av delene. Det kjønn en blir født med er det de

fleste identifiserer seg med (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s.65).

Underkategorier vi kan knytte til kjønnsidentitet blir gutt, jente, transe og interkjønn/intersex. Trans vil si det å ha en kjønnsidentitet som verken jente eller gutt, med eller uten ønske om og forandre kroppen gjennom kirurgi og/eller hormoner (Utdanningsdirektoratet, 2011, s.57). Interkjønn/intersex er en medisinsk tilstand hvor en blir født med trekk som gjør det vanskelig å bestemme hvilket kjønn en er. En blir med andre ord født med usikker somatisk kjønnsutvikling. De fleste som er født i en slik tilstand blir underlagt kirurgi og tilvalgt et kjønn som gutt eller jente (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s.64-65).

2.1.2 Seksuell orientering

Hvem vi blir forelsket i, hvem vi blir seksuelt tiltrukket av og hvem man ønsker å være kjæreste med bestemmes gjennom vår seksuelle orientering (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s.65). De fleste forbinder seksuell orientering med at en er homo- eller heteroseksuell, altså at en liker samme kjønn eller motsatt kjønn. I dag finner vi mennesker som lever både som homoseksuell og heteroseksuell. Menneskers syn på sin seksuelle orientering kommer av hvor viktig betydning det har for dem. I forhold til begrepet finnes det også her, som med kjønnsidentitet underkategorier. Disse er: heteroseksualitet, homoseksualitet, biseksualitet og skeiv, se tabell 1 for definisjoner av begreper (Utdanningsdirektoratet, 2011, s.56-57).

Tabell 1: Definisjoner av begreper knyttet til seksuell orientering (Utdanningsdirektoratet, 2011, s.56-57).

Heteroseksualitet	Seksuell tiltrekning mellom menn og kvinner.
Homoseksualitet (lesbisk/homofil)	Seksuell tiltrekning mellom kvinner og seksuell tiltrekning mellom menn.
Biseksualitet	Å erfare og/eller være åpen for seksuell tiltrekning til både kvinner og menn.
Skeiv	En samlebetegnelse på seksuell tiltrekning og kjønnsuttrykk som ikke er heteroseksuelle.

2.2 Tidligere forskning

T. Langfeldt og E. Erikson er to sentrale personer som kan knyttes til kjønnsidentitet og seksuell orientering. Langfeldt blir knyttet til den seksuelle orienteringen, mens Erikson til kjønnsidentitet. Det er viktig å påpeke at i denne oppgaven trekkes bare det som er relevant i forhold til kjønnsidentitet og seksuell orientering om Langfeldt og Erikson frem. De står for mye annet også, men dette er ikke en oppgave som skal ha hovedfokus på psykologien, dermed blir det bare skrevet om deres syn og teori rundt de to gitte emnene.

2.2.1 Skolen sin rolle knyttet til seksuell orientering

Den norske psykologen Thore Langfeldt har vært en pioner innen beskrivelsen av og opplysningen om barns seksualitet. Han har mange års erfaring som barne- og ungdomsterapeut, og skriver i sin bok:

Barneårene har stor betydning for hvordan vi kommer til å fungere seksuelt. Vi lærer tidlig hvordan vi skal forholde oss til kroppskontakt og berøring. På tross av dette avviser de fleste voksne barns seksualitet både direkte gjennom ikke å ville snakke om det, og indirekte gjennom manglende kunnskap (Langfeldt, 2000, s.10).

Skolen spiller en viktig rolle når barn skal få erfaring med sin seksuelle orientering. Her kommer barn i kontakt med hverandre og de stifter nye vennskap, som videre øker sjansen for og etablerer seg nye kunnskaper innenfor den seksuelle orienteringen. Langfeldt legger frem at det er svært viktig å være oppmerksomme rundt barna, spesielt med tanke på seksualundervisning. De har behov for en åpen, klar og fordomsfri undervisning rundt seksualitet, der læreren spiller en viktig rolle. Barn har også et behov for å få enda mer kunnskap, slik at det blir lettere for dem å finne ut hvem de egentlig er, hva de føler, hvem de blir seksuelt tiltrukket av, og listen forsetter (Langfeldt, 2000, s. 47).

Langfeldt nevner inntil flere ganger i boken at seksualitet er tabulagt, mye på grunnlag av at tidligere generasjoner har sett på seksualitet som noe negativt. I dag er det eksempelvis ikke vanlig å bli oppmuntret til og nyte seksualiteten. De unge blir ikke opplyst om hvordan en kan onanere eller utføre første samleie på best mulig måte. Det læres også svært lite om respekt og gjensidig seksuell forståelse. Samtidig lever dagens unge i en tid hvor den seksuelle selvforståelsen er i endring, og derfor er det viktig at seksualiteten fremstilles på en så positiv måte som mulig slik at de kan tilpasse seg den nye tiden (Langfeldt, 2000, s.54-55).

Den som skal undervise om seksualitet må speile emnet positivt. Dette smitter over til barn og unge, ikke minst er det også viktig at vedkommende godtar sin egen seksualitet. Har lærer en negativ holdning eller synes seksualitet er pinlig å snakke om vil det avspeile seg i væremåten ovenfor elevene. Det er viktig at den som skal undervise har kunnskap innenfor emnet slik at barna kan utvikle seg fritt ved å uttrykke sine seksuelle følelser uten at de føler skam eller skyldfølelse (Langfeldt, 2000, s.90-93).

2.2.2 Identitetsdannelse

Identitet innebærer det å skape og forme seg selv slik en ønsker å være, og slik en ønsker å være for og ha en tilhørighet i ulike sammenhenger, som tidligere nevnt. Erikson har utviklet en teori som omhandler barns psykososiale utvikling. Teorien deles inn i åtte faser, også kalt menneskets åtte aldre (Erikson, 1986, s.96).

I denne oppgaven brukes fasen puberteten og identitetsdannelse. Fasen tar for seg aldersgruppen 12-18 år og knyttes til kjønnsmodning og andre fysiologiske forandringer som skjer i denne alderen. Puberteten er preget av forholdsvis store forandringer og det kan ta tid å venne seg til den «nye» kroppen. Barnet må finne seg selv og Erikson påpeker at dette er en av de mest omfattende fasene en gjennomgår. Erikson uttaler det slik: «I sin søken etter en ny følelse av enhet og kontinuitet må ungdommen nok en gang utkjempe tidligere års slag» (Erikson, 1974, s.229). Med dette utsagnet menes det at ungdommen testes ut på tillitt, selvstendighet, arbeidsevne og initiativet som en i utgangspunktet har utviklet fra tidligere aldre, men som nå på tilpasses på nytt til den store forandringen ungdommen gjennomgår. Erikson (1974) skiller mellom positivt- og negativt utfall som kan oppstå i denne fasen. Det positive utfallet er identitet, som oppnås dersom den indre enheten som er samlet opp fra barndommen passer sammen med det bilde en opplever at andre har av seg. Altså den psykososiale identiteten testes ut basert på ens dypeste indre mot en sosial verden. Dersom en ikke finner identiteten sin oppstår det negative utfallet, identitetsforvirring. Når ungdom opplever en identitetsforvirring finner de ikke sin plass i den sosiale verden og usikkerhet oppstår.

2.3 Styringsdokumenter

Kunnskapsløftet er et styrende dokument for lærer og ansatte i skolen. Hele læreplanverket blir sett på som grunnlaget i opplæringen, de ulike delene henger tett sammen. Læreplanene beskriver de ulike fagenes innhold og mål. Overordnet del gir en retning for hvordan opplæringen i fag bidrar til å realisere bredde i opplæringen. I dette kapittelet skal det ses på hva det står i læreplanen i naturfag knyttet til kjønnsidentitet og seksuell orientering, samt hva det står i den overordnede del.

2.3.1 Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen

Den overordnede delen gjelder for grunnopplæringene og omfatter opplæringen barn og ungdom får gjennom skolegangen. Kort fortalt skal den overordnede delen av læreplanverket utdype verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Den består av en innledning, gjengivelse av formålsparagrafen og tre kapitler (Regjeringen, 2017, s.2). Det tas opp både seksualitet, kjønn og identitet inntil flere ganger i dokumentet, hvor noe av dette vil legges frem her i oppgaven.

Tidlig blir det skrevet at skolen skal være med på å gi elevene både en historisk og kulturell innsikt og forankring, som videre skal være med på å ivareta og utvikle sin identitet i et mangfoldig og inkluderende fellesskap. Skolen skal også støtte utviklingen av identiteten til den enkelte, slik at elevene blir trygge på seg selv, samtidig skal skolen formidle felles verdier som er nødvendig for å møte og kunne delta i mangfoldet, og åpne dører mot fremtiden (Regjeringen, 2017, s. 6-7). Dette er svært aktuelt i forhold til kjønnsidentitet, samtidig som det kan trekkes paralleller til seksuell orientering med hensyn til mangfold.

Det blir også tatt frem viktige momenter under både sosial læring og utvikling, og grunnleggende ferdigheter. Her står det blant annet at elevens selvbylde og identitet, holdninger og meninger blir til i samhandling med andre. Derfor er det viktig og omgå med andre. De grunnleggende ferdighetene er med på utviklingen av elevens identitet og sosiale relasjoner (Regjeringen, 2017, s.10-12).

Til slutt kan også kapittel 2.5.1 Folkehelse og livsmestring, i den overordnede del, trekkes frem. Her står det: «folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheten til å ta

ansvarlige livsvalg» (Regjeringen, 2017, s.13). Det trekkes frem at det er viktig med utvikling av en trygg identitet og et positivt selvbilde for å gi elevene en god kompetanse rundt dette. Aktuelle tema som kan trekkes inn i denne sammenheng er blant annet seksualitet og kjønn, kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner og respektere andre.

2.3.2 Læreplan i naturfag

I læreplanen for naturfag etter 10.årstrinn finner vi at elevene skal kunne noe om både kjønnsidentitet og seksuell orientering. Det står under emnet kropp og helse at eleven skal kunne: «formulere og drøfte problemstillinger knyttet til seksualitet, seksuell orientering, kjønnsidentitet, grensesetting og respekt, seksuell overførbare sykdommer, prevensjon og abort» (Udir, 2013). Det står også etter 7.årstrinn: «forklare hva som skjer under puberteten og samtale om ulike kjønnsidentiteter og variasjon i seksuell orientering» (Udir, 2013). Her kan det samtidig påpekes at kjønnsidentitet er nytt begrep i den reviderte læreplanen i naturfag som ble gjeldende fra 01.08.2013, dette gjelder for både læreplanen etter 10.- og 7.årstrinn.

2.4 Læreboken

Læreboken har lang tradisjon både når det kommer til form og innhold. Den skiller seg fra andre tekster på flere områder. Læreboken skal omforme faktainformasjon til kunnskap, innsikt og forståelse (Kortzinsky, 2012). Den skal altså ikke presentere ny kunnskap, men reprodusere kunnskap som allerede eksisterer. I følge Grepperud og Skrøvset (2012) er læreboken en bok som skal brukes pedagogisk i innlæring og opplæring av elever. De vektlegger også at læreboken er en bok som tar utgangspunkt i skolens læreplan. Lærebøkene er i de fleste tilfeller svar på og tolkninger av en læreplan som allerede eksisterer før lærebøkene skrives.

Som nevnt i innledning har læreboken en sterk stilling som styrer mye av undervisningen. Dette funnen bekrefter også at de papirbaserte lærebøkene spiller en viktig rolle i læringsarbeidet i skolen, og mange bruker læreboken som planleggingsverktøy i undervisningen. Selv om læreboka i papirutgave står sterkt den dag i dag, er det også en økning i digitale læremidler (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 75-76).

I et historisk perspektiv er det lett å se at lærebøkene har endret seg både i innhold og design.

Måten lærebøkene blir til har også endret seg, særlig de siste årene. Dagens lærebøker konstrueres, mer enn de skrives. Lærebøkene har gjerne mer enn en forfatter og de aller fleste lærebøkene konstrueres ut i fra en læreplan. Endringene man kan se avhenger av både politiske, økonomisk og teknologiske forhold. Alle lærebøker speiler den tiden de har blitt til i (Skrunes, 2010).

Juni 2000 skjedde det endringer i opplæringsloven. Frem til da måtte alle lærebøker i grunnskole og videregående skole gjennom en godkjenningsordning. Denne ordningen ble innført i år 1889 og varte helt frem til 2000 da ordningen ble avskaffet. Argumentet for å fjerne godkjenningsordningen var at kommunene og fylkeskommunene skulle få et større ansvar til å bestemme hvordan opplæringen skulle gjennomføres. Vi gikk fra en nasjonal godkjenningsordning til et lokalt ansvar. Det ble lagt frem at det er skolen og den enkelte lærer som skal legge opp undervisning i de enkelte fagene, uavhengig av lærebøkene. Av den grunn ble skolene oppmuntret til å bruke flere lærestoffkilder og stimulere til lærebokkritikk av allerede eksisterende lærebøker. Et annet argument som ble fremlagt var at forlag, forfattere og fagmiljøer selv skulle sørge for kvalitetskontroll av innhold og språk (Kunnskapsdepartementet, 2016, s.75).

2.5 Oppsummering av teorikapittel

Kjønnsidentitet og seksuell orientering er begreper som vil være gjennomgående i oppgaven. Underkategoriene innenfor begreperne vil også ha en stor betydning når analysen skal utføres. Kjønnsidentitet omhandler en persons indre opplevelse av det å være kvinne, mann, både kvinne og mann eller ingen av delene. Det kjønn en blir født med er det de fleste identifiserer seg med. Hvem vi blir forelsket i, hvem vi blir seksuelt tiltrukket av og hvem man ønsker å være kjæreste med bestemmes gjennom vår seksuelle orientering. De fleste forbinder seksuell orientering med å være homo- eller heteroseksuell, altså at en liker samme eller motsatt kjønn.

Barneårene er viktig for å kunne finne ut hvordan en fungerer seksuelt. Det kan ikke legges skjul på at skolen spiller en viktig rolle når det kommer til kjønnsidentitet og seksuell orientering. Noe som videre kan tenkes er at også naturfagslærebøkene bør stille en viktig rolle med tanke på at det er mange lærere som benytter seg av læreboken når de skal

planlegge undervisning. Som nevnt i innledning har læreboken en sterk stilling som styrer mye av undervisningen.

På tross av at skolen spiller en viktig rolle når det kommer til at barn skal finne ut hvordan de fungerer seksuelt, er det mange voksne som avviser barns seksualitet. Dette skjer både direkte gjennom og ikke ville snakke om det, og indirekte gjennom manglende kunnskap.

Konsekvensene av dette kan føre til at barn ikke føler seg trygge eller har mangel på kunnskap rundt emnene. Det er viktig at den som skal undervise har kunnskap innenfor emnet slik at barna kan utvikle seg fritt ved å uttrykke sine seksuelle følelser uten at de føler skam eller skyldfølelse, derfor må undervisningen speiles på en positiv måte. Skolen skal også støtte utviklingen av identiteten til den enkelte, slik at elevene blir trygge på seg selv i et mangfoldig og inkluderende fellesskap. Det trekkes også frem at det er viktig med utvikling av en trygg identitet og et positivt selvilde for å gi elevene en god kompetanse rundt identiteten sin.

3 Metode

Kapittelet begrunner og belyser min metode for innsamling av data til studien. Her presenteres sentrale metodiske aspekter som metodeteori, valg av lærebøker, innsamling av data, etiske hensyn og kritikk av egen metode.

3.1 Metodeteori

Jeg ønsker dybde i min forskning, derfor har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode. Dette på grunnlag av at denne metoden vil gi meg rom for fleksibilitet, spontanitet og samtidig gir den mer detaljerte svar enn en kvantitativ metode (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.77). Metoden vil kunne gi meg det mest presise svaret til min problemstilling.

I min oppgave skal det brukes analyse av meningsinnhold som forskningsmetode.. Denne metoden plasseres innenfor fenomenologien hvor forskningen tar sikte på å undersøke mennesker forståelse av fenomener (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2010, s.173). I min oppgave vil menneskers forståelse av fenomener dreie seg om naturfagslærebøkers forståelse av kjønnsidentitet og seksuell orientering. Analyse av meningsinnhold konsentrerer seg om innholdet i datamaterialet, altså lærebøkene.

Selve meningsinnholdet kan analyseres i fire steg:

1. Helhetsinntrykk - I den første fasen, helhetsinntrykk, skal en bli kjent med datamaterialet i form av få et helhetsinntrykk av kapitlene som er valgt i de ulike lærebøkene. Det som kan være lurt å tenke over, i følge Johannesen et al. (2010) er at en ikke henger seg opp i detaljer, men tar tak i interessante og sentrale temaer. Man skal med andre ord identifisere hovedtema. Helhetsinntrykket skal representere min første forståelse av datamaterialet, hvor denne forståelsen vil ha innflytelse på den endelige fortolkningen.
2. Koder, kategorier og begreper - Her skal en skille ut det som er relevant i forhold til problemstillingen, da kreves det en systematisk gjennomgang av materialet og identifisere hovedtemaene. Først i denne fasen skal det derfor utføres en prosess som kalles koding. Koding er et verktøy som brukes for å organisere og påvise meningsbærende informasjon, og som brukes for å redusere og ordne datamaterialet slik at en lettere kan analysere det.

3. Kondensering - Tredje fase, kondensering, tar også utgangspunkt i kodingen. Hensikten med denne fasen er å sammenfatte meningene som ligger i begrepene fra fase to. Her kan det eksempelvis velges ut sitater som illustrer begrepene en skal lete etter. Kondensering innebærer at man utvikler kategorier som er mer abstrakte enn de opprinnelige kodene fra fase to (Johannesen, et al., 2010, s.176).
4. Sammenfatning - I denne fasen skal de sorterte datamaterialene analyseres, hvor analysen skal bestå av identifikasjon av mønstre, sammenhenger og prosesser. Til slutt skal de identifiserte mønstrene vurderes i lys av eksisterende forskning og teorier (Johannesen, et al., 2010, s.177).

Alle stegene skal brukes og følges i den rekkefølgen som er inndelt ovenfor, hvor jeg i kapittel 3.3 Innsamling av data, skriver hvordan fasene skal utføres.

3.2 Valg av lærebøker

Jeg har valgt å analysere tre lærebøker i naturfag på ungdomstrinnet. Bøkene som er valgt er basert på når de er blitt publisert, hvilken lærebok som blir mest benyttet i skolen og hvilken bok praksisskolen min benyttet seg av. Bøkene som inngår i analysen utgjør hele populasjonen. De tre lærebøkene er:

Tabell 2: Dette er en oversikt over hvilke lærebøker elevene i naturfag benytter seg av på 8.-10.trinn i prosentandel (Waage og Gjerustad, 2015, s.30).

	Andel (%)
TELLUS (Aschehoug)	24
Nova (Cappelen)	4
Trigger (Cappelen)	13
Eureka! (Gyldendal)	54
Ingen av disse	5
Totalt	100

Ekeland, P. R., Johansen, O., Strand, S. B., Rygh, O. & Jenssen, A. (2008). *Tellus 9*. Oslo: Aschehoug.

Hannisdal, M., Haugan, J. & Munkvik, M. (2007). *Eureka! 9*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Seineger, E. & Wahl, A. (2014). *Nova 9*. Oslo: Cappelen.

Tellus 9 er den læreboken som blir brukt av praksisskolen min, derfor ble det naturlig å velge

denne som jeg er kjent med i forhold til undervisning i naturfag på ungdomsskolen det siste året. Videre ønsket jeg at neste bok skulle fokusere på årstall for å se om det kunne skape en variasjon i mine resultater. Tellus 10 er fra 2008, dermed ble det valgt er nyere lærebok, nemlig Nova 9 som er fra 2014. Tredje og siste lærebok som er valgt er på grunnlag av hvilken som blir brukt mest av elever i naturfag på 8.-10.trinn, (Tabell 2). Tabellen er hentet fra arbeidsnotatet til Waage og Gjerustad (2015, s.30) og viser at Eureka! blir brukt av hele 54% og er den læreboken som blir benyttet av flest elever.

Jeg har valgt å ta utgangspunkt til Angviks (1982) forskning for og begrunne mitt valg av de tre lærebøkene. Han presenterer metoder for det å analysere lærebøker i skolen, og hvordan en kan utføre en gruppeanalyse. Selve gruppeanalysen kan deles inn i to, tverrsnittsundersøkelse hvor en analyserer bøker fra samme tidsrom, og lengdesnittundersøkelse hvor en analyserer lærebøker fra forskjellige tidsrom og deres fremstillinger over tid. Jeg benytter meg av lengdesnittundersøkelsene fordi jeg har valgt lærebøker fra ulike tidsrom.

Hovedfokuset er å se hvordan lærebøkene legger opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering derfor er det lite hensiktsmessig å analysere hele bøker. Det er valgt ut bestemte deler og kapitler fra de ulike lærebøkene.

3.3 Innsamling av data

Som tidligere nevnt skal analysen deles inn i fire faser, helhetsinntrykk, koder, kategorier og begreper, kondensering og sammenfatning. Her kommer en forklaring på hvordan de ulike fasene og resultatene skal analyseres trinn for trinn.

I den første fasen, helhetsinntrykk, skal det kapittelet som er relevant i forhold til problemstillingen velges ut, i dette tilfellet vil det være kapitlene som tar for seg seksualundervisning. Da er hovedtema identifisert, og videre skal en bli kjent med datamaterialet innenfor disse sidene i naturfagslærebøkene. Som tidligere nevnt er det ikke detaljer en er ute etter, men en skal skape seg et helhetsinntrykk i form av hva en kan forvente å lese /finne ut i fra kapittelet. Måten dette skal utføres er at jeg først ser på innledning, deretter overskrifter, bilder og figurer eller annet som befinner seg i sidemargen. Til slutt skal det skimleses hvor det er viktig å ha i bakhodet at en bare skal få et inntrykk av hva teksten omhandler for å se om det samsvarer med overskriften.

Neste fase er koder, kategorier og begreper som tar for seg meningsbærende elementer. Det skal skilles ut hva som er relevant i forhold til problemstillingen og derfor kreves det en systematisk gjennomgang av materialet og identifisere hovedtemaene, kjønnsidentitet og seksuell orientering. For at denne fasen av analysen skal bli best mulig skal datamaterialet kategoriseres ut i fra begreper som er sentrale i forhold til problemstillingen. Begreper fra teorikapittelet benyttes i denne prosessen. Det er også viktig å påpeke at koding i denne sammenheng ikke kan erstatte fortolkningsarbeidet med tanke på at dette er en kvalitativ undersøkelse, men det er med på å få tak i meningsinnholdet slik at det blir lettere å tolke det som står i teksten (Johannesen, et al., 2010, s.174). *Vedlegg I* viser skjemaet som benyttes i denne fasen. Skjemaet er delt inn i to kategorier, kjønnsidentitet og seksuell orientering. Kategori 1 er kjønnsidentitet og består av begrepene, kjønnsidentitet, kjønn, identitet, jente/kvinne, gutt/mann, trans/transseksuell og interkjønn/intersex. Seksuell orientering er den andre kategorien og består av begrepene, seksuell orientering, seksualitet, forelsket, kjæreste, heteroseksuell/heterofil, homoseksuell/homofil/lesbisk, biseksuell/bifil og skeiv. Poenget med skjemaet er at en skal lete i teksten etter de gitte begrepene fra kapittelet som omhandler seksualundervisning. En strek betyr at begrepet er nevnt en gang. Fasen blir gjennomført tre ganger til ulike tidspunkt, men blir presentert i ett skjema når resultatene legges frem.

Måten den tredje fasen skal utføres er at skjemaet fra fase to skal benyttes. Videre skal begrepene fra de sidene som er relevante til problemstillingen analyseres, da med hovedfokus på opp temaene eller legger opp til undervisning rundt kjønnsidentitet og/eller seksuell orientering. I denne delen av analysen er det viktig å sette seg inn i det som står, nå skal en henge seg opp i detaljer. Grunnen til at begrepene også her skal settes inn i skjemaet som er benyttet i fase to er for å se på sammenhenger og forskjeller mellom disse to fasene. Her betyr også en strek at begrepet blir nevnt en gang, samtidig vil gjerne noen begreper bytte kategori eller bli nevnt på en indirekte måte, dette vil det også komme eksempel på i resultatkapittelet. Når skjemaet skal fylles ut gjennomføres det tre ganger til ulike tidspunkt, men blir presentert i ett skjema når resultatene legges frem. Samtidig som prosessen med skjemaet utføres skal det også lages en tabell i form av hvor ofte det legges opp til undervisning om kjønnsidentitet og/eller seksuell orientering. Det kan legges opp til undervisning en gang per avsnitt i læreboken.

I den siste fasen skal en vurdere materialet i forhold til problemstillingen” Legger naturfaglærebøkene opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering.”. Her kommer det også frem om de kodeordene som er valgt har vært gode nok. I denne delen av analysen vil det bli naturlig å trekke frem teori fra teorikapittelet samtidig som en skal vurdere innholdet. Fase fire vil bli omtalt i drøftingskapittelet, mens de andre tre fasene vil ha mer fokus i kapittel 4 Resultat.

3.4 Reliabilitet og validitet

Reliabiliteten ble ikke testet statistisk, noe som utgjør en svakhet. Samtidig er metoden grundig beskrevet slik at en kan kjenne til hvordan undersøkelsen ble utført. Utvalget av lærebøkene omfatter lærebøker som brukes i skolen, hvor hvem som helst kan få tak i disse, og resultatene kan sjekkes opp. Resultatene er derfor representative for norske lærebøker i naturfag knyttet til emnene kjønnsidentitet og seksuell orientering.

Det ble benyttet mange begreper i oppgaven som er definer. Disse var nødvendige for at undersøkelsen skulle gjennomføres på best mulig måte. Samtidig var dette gjerne den største feilkilden i oppgaven, på grunnlag av at det ikke er mulig å gjøre dette perfekt. Validiteten ble forsøkt å gjøres på best mulig måte ved og gi eksakte kriterier for hver enkelt kategori. Hvorvidt funnene kan overføres til andre emner i naturfagslæreboken er ikke blitt undersøkt. På grunn av lærebokens rolle i undervisningen er det også naturlig å tro at funnen kan representere deler av undervisningen knyttet til kjønnsidentitet og seksuell orientering.

4 Resultat

4.1 Helhetsinntrykk

Tellus 10 var den første boken som ble analysert. Selve kapittelet som tar for seg emnet seksualitet heter Seksualitet – glede og ansvar og består av 26 sider. Kapittelet har mange sider som er relevant for oppgaven, overskriftene er interessante noe som kan føre til at leseren ønsker å lese, bildebruk, figurer og tekst utenom hovedtekst er både fargerike og morsomme. Det kommer tydelig frem at seksuell orientering blir tatt opp flere ganger, men kjønnsidentitet er noe som blir omtalt mellom linjene og som ikke kommer like tydelig frem. Alt i alt, positivt overrasket med tanke på at boken er fra år 2008.

Deretter ble Eureka! 9 analysert. Her har kapittelet som handler om seksualitet navnet Puberteten, sex og samliv og består av 12 sider. De sidene som er relevant til min problemstilling består kun av to sider, noe som også gjør det begrenset hvor mange bilder, figurer og tekst som kan benyttes. Overskriftene generelt i kapittelet er ikke særlig fengene, de blir listet opp som informasjon. Det er også en del fakta som er utdatert i forhold til seksuell orientering, kjønnsidentitet er ikke å finne noe om.

Til slutt ble Nova 9 analysert, hvor kapittelet som omhandler seksualitet heter Sex – og det som skjer etterpå og består av 27 sider. Her er flere sider relevante i min oppgave, noe som kommer frem veldig tidlig da flere av overskriftene har flere av begrepene fra begrepsavklaringen i teorikapittelet. Kapittelet i læreboken består av mye tekst, som er god og relevant, store gode, men få bilder og figurer, inntil flere tekstbokser som forklarer begreper eller tar frem ting som er viktig å tenke over. Denne læreboken levde opp til sine forventninger hvor både seksuell orientering og kjønnsidentitet er nevnt klart og tydelig.

4.2 Koder, kategorier og begreper

Resultatene fra fase to er fremstilt i *Vedlegg II*, hvor hver naturfagslærebok har hvert sitt skjema. For å få et helhetsinntrykk fra alle bøkene sammenlagt er disse fremstilt i Tabell 3. Her er den totale summen av hvor mange ganger begreper innenfor de to ulike kategoriene,

kjønnsidentitet og seksuell orientering, blir nevnt. Ut i fra figuren ser det ut som alle tre lærebøkene dekker de to kategoriene. Eureka! 9 er den naturfagslæreboken hvor begrepene

Tabell 3: Den totale summen av hvor mange ganger begrepene fra kategoriene blir nevnt i fase to.

under samme kategori er i færrest antall, mens Tellus 10 og Nova 9 er svært jevne.

	Kjønnsidentitet	Seksuell orientering
Tellus 10	168	97
Eureka! 9	89	20
Nova 9	173	78

Den første naturfagslæreboken, Tellus 10, hadde mange begreper som ble knyttet til skjemaet i fase to. Nesten alle begrepene som inngår i skjemaet, se Tabell 4 og Tabell 5, er funnet unntatt, kjønnsidentitet, trans/transseksuell, interkjønn/intersex og skeiv. Som nevnt i fase en, blir seksuell orientering tydelig skrevet om, mens kjønnsidentitet gjerne fremstilles noe uklart. Ut i fra fase to kan en forvente seg at boken tar opp en del rundt kjønnsidentitet når den dekker nesten alle begrepene i kategorien. Det er også viktig å påpeke at de fleste begrepene som mangler er rundt kategorien for kjønnsidentitet. Begrepet jente/kvinne er nevnt 83 ganger, mens gutt/mann er nevnt 65 ganger. Den logiske forklaringen til dette er at læreboken tar opp menstruasjon, svangerskap og fødsel hvor da gutt/mann ikke blir nevnt like mange ganger som jente/kvinne. Begreper rundt seksuell orientering er ikke bare nevnt, men flere av dem blir nevnt en del ganger eksempelvis homoseksuell som blir nevnt hele 32 ganger.

Etter fase en, helhetsinntrykk, gikk denne fasen som forventet i læreboken, Eureka! 9. Det er mange begreper som ikke blir nevnt gjennom hele kapittelet, mens andre blir nevnt svært få ganger hvor dette gjelder begge kategoriene. Det kan også påpekes her at jente/kvinne er et begrep så blir benyttet svært mange ganger, hele 63 ganger, spesielt i forhold til gutt/mann, som bare blir nevnt 23 ganger, se Tabell 4, av den grunn at det blir tatt opp menstruasjon over flere sider. Ut i fra figuren kan det også ses at denne naturfagslæreboken i svært liten grad dekker kategori 1, som er kjønnsidentitet. Læreboken dekker inntil flere begreper under kategori 2, seksuell orientering, se Tabell 5, hvor det bare er begrepene seksuell orientering og skeiv som ikke blir nevnt.

Nova 9 fyller ut nesten hele skjemaet, se Tabell 4 og Tabell 5. Begrepene interkjønn/intersex og skeiv er de eneste som ikke er nevnt i det hele tatt, ellers er de andre nevnt opptil flere ganger. Her blir også begrepene kjønnsidentitet og seksuell orientering benyttet i tekstene. Likt som i både Tellus 10 og Eureka! 9, blir begrepene jente/kvinne brukt flere ganger en gutt/mann, hele 26 ganger mer. Her kan det også trekkes frem at begrepet biseksuell/bifil blir nevnt seks ganger som er fem ganger mer enn de andre to naturfagslærebøkene. Dermed er Nova 9 den naturfagslæreboken som dekker flest begreper, noe som videre bygger opp høye forventninger videre til denne læreboken.

Tabell 4: Fordeling av begrepene fra fase to i kategori 1: Kjønnsidentitet.

	Tellus 10	Eureka! 9	Nova 9
Kjønnsidentitet	-	-	3
Kjønn	16	6	13
Identitet	4	-	2
Jente/kvinne	83	60	53
Gutt/mann	65	23	26
Trans/transseksuell	-	-	5
Interkjønn/intersex	-	-	-

Tabell 5: Fordeling av begrepene fra fase to i kategori 2: Seksuell orientering.

	Tellus 10	Eureka! 9	Nova 9
Seksuell orientering	3	-	6
Seksualitet	22	1	12
Forelsket	20	3	18
Kjæreste	14	2	6
Heteroseksuell/heterofil	5	1	5
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	32	12	25
Biseksuell/bifil	1	1	6
Skeiv	-	-	-

4.3 Kondensering

I denne delen av analysen har jeg valgt å analysere de sidene som sier noe om kjønnsidentitet og/eller seksuell orientering på grunn av problemstillingen. Begrepene i denne fasen er dermed tatt ut i forhold til disse sidene, og derfor er det mindre antall av inntil flere av dem, samtidig som ikke alle er med. Noen begreper har også byttet fra kategori 1 til kategori 2, eller motsatt, dette er merket med grønn farge, se *Vedlegg III*. Avslutningsvis til dette delkapittelet legges det frem funn fra alle de tre naturfagslærebøkene om hvor mange ganger det legges opp til undervisning om kjønnsidentitet og/eller seksuell orientering i et søylediagram.

Resultatene er fremstilt i *Vedlegg III*, hvor hver naturfagslærebok har hvert sitt skjema. Den totale summen av hvor mange ganger begreper innenfor de to ulike kategoriene, kjønnsidentitet og seksuell orientering, blir nevnt er fremstilt i Tabell 6. Her vises det tydelig hvilke lærebøker som dekker kategorien eller ei. Tellus 10 dekker kjønnsidentitet på en indirekte måte, dette vil jeg komme tilbake til, derfor er dette vist med parenteser rundt tallet. Alle tre lærebøkene dekker kategori 2, mens det bare er Nova 9 som dekker kategori en.

Tabell 6: Den totale summen av hvor mange ganger begrepene fra kategoriene blir nevnt i fase tre.

	Kjønnsidentitet	Seksuell orientering
Tellus 10	(1)	101
Eureka! 9	-	29
Nova 9	19	82

Fase tre gav klare funn i forhold til Tellus 10. Det ble et tydeligere skille på at boken i større grad har fokus på seksuell orientering kontra kjønnsidentitet. Identitet blir ikke nevnt som et begrep i de sidene som er relevante for oppgaven, men blir i det ene avsnittet omtalt på en indirekte måte, se Tabell 7. Avsnittet tar for seg blant annet at en må finne ut selv hva en mener, hva en vil og hvem en er (Ekeland, Johansen, Strand, Rygh og Jenssen, 2008, s.47-48), noe som legger opp til undervisning for å snakke om identitet, gjerne ikke kjønnsidentitet, det vil være opp til den enkelte lærer å ta tak i. At det legges opp til mer undervisning rundt seksuell orientering i denne naturfagslæreboken er veldig tydelig ut i fra funnene i tabellen, se Tabell 8.

Funn fra Eureka! 9 gikk mer eller mindre som forventet på tross av de tidligere gjennomførte fasene. Kategori 1: Kjønnssidentitet står ingen begreper grunnet de begrepene som ble nevnt i denne kategorien ikke hadde noe med kjønnssidentitet å gjøre, men seksuell orientering eller andre tema, se Tabell 7. Det må påpekes at det ikke er særlig med funn relatert til seksuell orientering, men det blir tatt opp i hele tre avsnitt fra sidene som er relevante knyttet til problemstillingen. Det kan også nevnes at læreboken er svært konkret i sine avsnitt i forhold til Tellus 10 som skriver mye mer tekst for å komme frem til poenget, noe som jeg vil komme tilbake til i drøftingskapittelet.

Naturfagslæreboken som er nyest blant utvalget, holdt opp til sine forventninger under denne fasen. Her er det mange og ikke minst gode funn i begge kategoriene, se Tabell 7 og Tabell 8, på tross av at det er to begreper som mangler. I begge tabellene kan vi også se at noen av begrepene forekommer i begge kategoriene, seksualitet, forelsket, kjønn, jente/kvinne og gutt/mann er begrepene som forekommer i begge kategoriene. Nova 9 er en naturfagslærebok som har en del tekst, likt som Tellus 10, og har derfor lagt ved en del beskrivelser av viktige begreper i sidemargen. Dette er en av grunnene til at noen av begrepene er nevnt flere ganger. Kjønnssidentitet og seksuell orientering blir tatt opp som begreper og definert, det blir også gitt eksempler rundt dem. Det blir påpekt tidlig i kapittelet at seksualitet er et sammensatt tema og siden vi mennesker er så ulike får en ikke plass til alt i en lærebok for naturfag (Seineger & Wahl, 2014, s.201). At forfatterne av boken tar opp dette er med på å forberede leseren at en ikke kan finne all informasjon i læreboken.

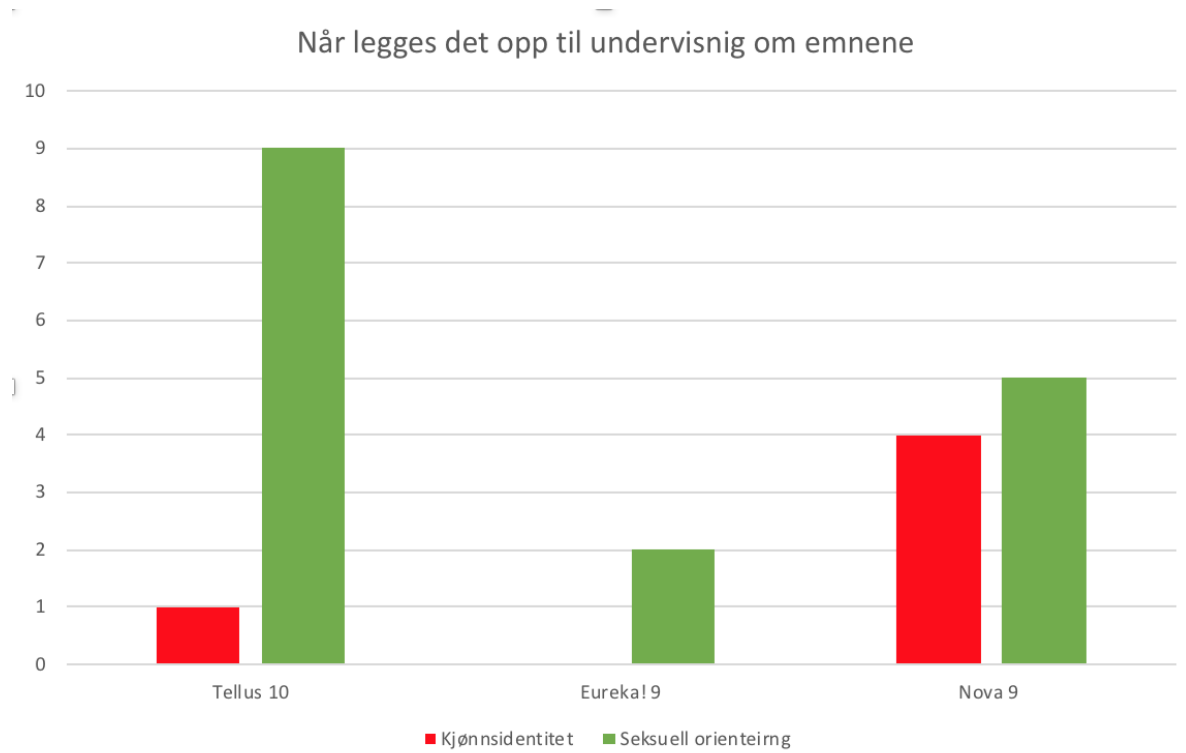
Tabell 7: Fordeling av begrepene fra fase tre i kategori 1: Kjønnssidentitet.

	Tellus 10	Eureka! 9	Nova 9
Kjønnssidentitet	-	-	3
Kjønn	-	-	1
Identitet	(1)		2
Jente/kvinne	-	-	2
Gutt/mann	-	-	3
Trans/transseksuell	-	-	5
Seksualitet	-	-	1
Forelsket	-	-	2

Tabell 8: Fordeling av begrepene fra fase tre i kategori 2: Seksuell orientering.

	Tellus 10	Eureka! 9	Nova 9
Seksuell orientering	3	-	6
Seksualitet	17	1	6
Forelsket	20	3	12
Kjæreste	1	2	2
Heteroseksuell/heterofil	4	1	5
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	32	12	25
Biseksuell/bifil	1	1	6
Kjønn	10	6	6
Jente/kvinne	7	1	7
Gutt/mann	6	2	7

Det som gjerne var mest interessant i denne fasen av analysen var å se hvor ofte de ble lagt opp til undervisning rundt kjønnsidentitet og seksuell orientering (Figur 1). Måten dette ble løst på var å fremstille det i et søylediagram hvor x-aksen representerer naturfagslærebøkene og y-aksen representerer antall ganger, mens de to søylene representerer kjønnsidentitet og seksuell orientering. Rødt representerer kjønnsidentitet og grønt representerer seksuell orientering. Både Eureka! 9 og Tellus 10 har tydelig lagt opp til undervisning rundt seksuell orientering, Eureka! 9 har trossalt ikke noe om kjønnsidentitet. Nova 9 har derimot en jevn fordeling mellom begge emnene. Det må også legges frem at Tellus 10 har et veldig høyt antall når det gjelder den seksuelle orienteringen, dette kommer blant annet av at læreboken har delt kapittelet inn i flere avsnitt enn de andre to lærebøkene.

Figur 1: En oversikt over antall ganger det legges opp til undervisning om kjønnsidentitet og/eller seksuell orientering.

5 Drøfting

For å kunne belyse oppgavens problemstilling på best mulig måte, vil fase fire av analysen besvares gjennom hele kapittelet. Fasen dreier seg i stor grad om å vurdere resultatene fra de tidligere gjennomførte fasene med hensyn til problemstillingen” Legger naturfaglærebøkene opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering?” samtidig som jeg presenterer egne tolkninger etter å ha lest gjennom de sidene som er analysert. Ved hjelp av resultatene fra studien som er gjennomført og ved hjelp av anvendt teori, skal denne delen av oppgaven svare på problemstillingen. Kapittelet er ordnet slik at hvert underkapittel tar for seg en bestemt naturfaglærebok hvor hovedfokuset er å besvare problemstillingen i forhold til dens innhold. Deretter vil det også legges frem følger av resultatene samt forslag til videre arbeid rundt problemstillingen.

5.1 Tellus 10

Etter gjennomføring av de tre første fasene kommer det klart frem at Tellus 10 tar opp emnet seksuell orientering. Identitet blir tatt opp en gang, ikke som begrep, men som tidligere nevnt på en indirekte måte. I følge ressurshefte for lærere i grunnskolen om seksualitet og kjønn (Utdanningsdirektorater, 2011), omhandler identitet det å skape og forme seg selv slik en ønsker å være, og slik en ønsker å være for å ha en tilhørighet i ulike sammenhenger. Læreboken skriver at ungdomstiden er til for å finne ut hva en selv vil, hva en selv mener og hvem en er. Noe som ses i sammenheng med definisjonen fra teorikapittelet om identitet. Samtidig kan ikke dette settes i sammenheng med kjønnsidentitet i samme grad som Nova 9 tar opp begrepet, men at boken tar opp dette legger grunnlag for at en videre kan trekke inn kjønnsidentitet også.

Seksuell orientering er tabulagt, noe som også Langfeldt (2002) nevner inntil flere ganger i sin bok, mye på grunn av negativiteten fra tidligere generasjoner. Dette er også noe læreboken tar opp i avsnittene som er skrevet rundt homofili, hvordan det har vært historisk sett og at dette kan føre til fordommer den dag i dag. Samtidig nevnes det også i læreboken at det er viktig med respekt og gjensidig forståelse rundt seksualiteten til seg selv og andre. Tellus 10 har mye tekst for hvert avsnitt, og teksten er veldig appellerende til en ung leser. I noen sammenhenger kan det gjerne bli mye tekst hvor det tar litt tid før poenget med avsnittet legges frem. Læreboken får derimot stor pluss for mye relevant fakta rundt homofil.

Bildebruken er også svært positiv hvor det varieres mellom å ha både homofile- og heterofile par. Samtidig er det litt undrende at boken har så mye tekst rundt homoseksuell tilstand og bare nevner biseksualitet et sted, da i sammenheng med at det å være biseksuell betyr at en blir seksuelt tiltrukket av både jenter og gutter. Dette er også noe som forekommer i Eureka! 9, at det å være biseksuell bare defineres.

Det legges opp til undervisning om seksuell orientering i denne naturfagslæreboken, kjønnsidentitet er noe fraværende, men det er en mulighet for å kunne ta det opp. Samtidig kan det ikke forventes at Tellus 10 tar opp kjønnsidentitet med tanke på den reviderte læreplanen som ble gjeldende fra august i 2013 og lærebokens utgivelsesår, 2008.

5.2 Eureka! 9

Langfeldt (2002) mener at skolen spiller en viktig rolle når det kommer til barns erfaringer med seksuell orientering. Læreren har en svært viktig rolle i denne sammenheng, og om han legger opp til undervisning ut i fra læreboken de bruker vil ikke elevene få stor erfaring rundt seksuell orientering i naturfagundervisningen ved bruk av Eureka! 9.

Det som kan ses på som bekymringsverdig er at dette er den boken som blir brukt av flest i landet, hele 54% i følge Tabell 2. Dette er bekymringsverdig på grunnlag av at dette er den læreboken som kommer dårligst ut i fra problemstillingen av utvalget. Funnene fra læreboken samsvarer veldig med mine egne erfaringer rundt kjønnsidentitet som jeg nevnte innledningsvis, da dette er den læreboken min skole benyttet.

I den overordnede del – verdier og prinsipper for grunnopplæring, blir det nevnt at skolen skal være med på å gi en historisk og kulturell innsikt for å ivareta og utvikle sin identitet i et mangfoldig og inkluderende fellesskap (Regjeringen, 2017, s. 6-7). Det læreboken er god på i denne sammenheng er å liste opp et historisk perspektiv rundt homofili på en oversiktlig måte. Avslutningsvis nevnes det også at homofile par i Norge ikke har lov til å gifte seg per april 2007 (Hannisdal, Haugfan og Munkvik, 2007, s.140. Dermed kan det være viktig å være oppdatert på denne type informasjon slik at elevene også kan lære hva som har skjedd mellom 2007 og frem til det årstallet de får undervisning.

Det må det også trekkes frem noe som kan ses på som positivt. De få gangene boken tar opp seksuell orientering er dette i en svært konkret grad, kontra Tellus 10 som har svært mye tekst. Dette kan føre til at Eureka! 9 er lettere å lese for elevene. De kommer fort til poenget og trenger hverken lese mellom linjene eller bli forvirret av mye tekst.

Skrunes (2010) sier at dagens lærebøker konstrueres mer enn de skrives. Dette stemmer svært godt for Eureka! 9, med tanke på de konkrete avsnittene. Den har ikke særlig mye tekst rundt hvert emne, men er konkret og lister opp informasjon. Læreboken er trossalt en bok som skal brukes pedagogisk i innlæring og opplæring av elever og som nevnt innledningsvis i denne oppgaven har læreboken en sterk stilling som styrer mye av undervisningen og planleggingen rundt den (Kunnskapsdepartementet, 2016, s.75). At Eureka! 9 er så konkret som den er, gjør også at de kan være lettere å planlegge undervisning. Samtidig sett fra et annet perspektiv, kan det tenkes at den kan være krevende og bruke som planleggingsverktøy, da den ikke alltid har utfyllende informasjon og en må gjerne bruke andre ressurser for å planlegge undervisning.

Eureka! 9 er den naturfagslæreboken som kommer dårligst ut med tanke på problemstillingen. Den legger opp til undervisning om seksuell orientering, men ikke like mye som de to andre lærebøkene og noe av informasjonen er utdatert. Kjønnssidentitet er helt fraværende gjennom hele kapittelet om seksualundervisning. Med tanke på at dette er en lærebok som er gitt ut etter godkjenningsordningen er det forlag, forfatter og fagmiljøer som må sørge for kvalitetskontroll av innhold og språk (Kunnskapsdepartementet, 2016, s.75).

5.3 Nova 9

Grepperud og Skrøvset (2012) påpeker at lærebøker er svar og tolkning på læreplaner i de aller fleste tilfeller. Dette stemmer veldig godt for Nova 9, da kapittelet som handler om seksualitet starter med en innledning til hva eleven kan lese om samt noen punkter hvor det står hva eleven skal lære om. Det ene punktet ligner veldig på kompetansemålet etter 10.trinn som ble presentert i teoridelen «Å reflektere og kunne snakke om tema som seksualitet, seksuell orientering, kjønnssidentitet, grensesetting og seksuell debut.» (Seineger & Wahl, 2014, s. 201). Med andre ord tar denne naturfagslæreboken utgangspunkt i læreplanen når det kommer til dette kompetansemålet.

Nova 9 er den eneste av de tre lærebøkene som tar opp kjønnsidentitet på en direkte måte. Boken er svært appellerende til elevene i sin tekst, både når det gjelder kjønnsidentitet og seksuell orientering. Erikson påpeker at puberteten er den fasen i livet som er preget av store forandringer og det kan ta tid å venne seg til den «nye» kroppen. Puberteten og identitetsdannelse er den mest omfattende fasen en gjennomgår (Erikson, 1974, s.229). Derfor er det viktig at tekst som legges frem rundt dette er tydelig og ikke forvirrende spesielt med tanke på identitet. Dette løser Nova 9 på god måte. Eksempelvis tas det opp at puberteten er en tid hvor det oppstår sterke og forvirrende følelser, hvor dette kan være vanskelig for mange og at det er helt normalt. Det blir også tatt opp at de kan oppstå at gutter eller jenter føler de lever i «feil» kropp (Seineger & Wahl, 2014, s. 204). Denne åpenheten i læreboken kan være med på å forebygge at elever opplever en identitetsforvirring.

Selv om dette er den læreboken som legger om til mest undervisning både rundt kjønnsidentitet og seksuell orientering, har også denne mangler da med tanke på begrepene. Interkjønn/intersex og skeiv er noe som ikke blir nevnt som begreper. Skeiv blir ikke nevnt som begrep, men det er en samlebetegnelse på seksuell tiltrekning og kjønnsuttrykk for de som ikke er heteroseksuelle, derfor kan denne ses i sammenheng innenfor både begrepene homoseksuell og biseksuell. Interkjønn/intersex er et begrep som ikke nevnes i de to andre naturfagslærebøkene. En av grunnene til at Nova 9 ikke tar dette opp er at begrepet er et relativt nytt begrep og kilden det er henter fra er bare to år gammel. Samtidig kan det være lurt å være observant på dette om en skal undervise om kjønnsidentitet, at dette også er en tilstand rundt emnet.

5.4 Følger av resultatene og forslag til videre arbeid

Resultatene viser tydelig at det er forskjeller mellom de tre valgte naturfagslærebøkene og det er tydelig at læreren vil spille en viktig rolle for hvordan innholdet tolkes eller skal legges frem for elevene når de har seksualundervisning. Derimot er det viktig å påpeke at andre som utfører samme analyse kan få, både færre eller flere resultater med tanke på at dette er min egen tolkning av lærebøkene.

Når resultatene har blitt analysert må det nevnes at feilkilder kan ha forekommet, da gjerne

med tanke på fase tre når Figur 1 fremstilles. Dette er også mine egne tolkninger, selv om jeg har gått gjennom de utvalgte sidene i hver lærebok inntil flere ganger trenger dette ikke stemme over ens med andre sine tanker. At eksempelvis Tellus 10 legger opp en gang til undervisning om identitet er ikke sikkert andre er enige i. Det står ikke klart og tydelig i alle sine øyne at det her kan legges opp til diskusjon rundt emnet, men jeg ser en mulighet i mine øyne.

Det er blitt gjennomført analyse av teksten som forekommer i naturfagslærebøkene, boken elevene får. Analyse av tekst og figurer eller bilder i sidemarg har ikke hatt like stort fokus, men er undervis blitt kommentert. Gjerne burde dette fått mer betydning i oppgaven. Noe annet som også kunne blitt analysert er oppgaver fra læreboken, hva lærerveiledningen sier og hvilke nettressurser som er tilgjengelige. Med tanke på oppgavens størrelse har jeg i denne omgang ikke tatt med disse, dette er noe som kunne vært interessant å sett på videre spesielt på nettressurser da det er en økning i digitale læremidler som nevnt i teoridel (Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 75-76).

For videre forskning på emnet kunne det også vært interessant og intervjuet lærere som underviser i naturfag. Hva er deres tanker, bruker de læreboken når de planlegger undervisning, underviser de selv når det kommer til seksualundervisning eller kommer det helsepersonell som eksempelvis helsesøster for å snakke om dette, og listen kan fortsette. Intervju av elever kunne også være en ting. Skulle jeg har brukt elever ville fokuset ha vært på litt eldre elever og deres tanker fra tidligere skolegang. Det nevnes i den overordnede del i forhold til styringsdokumenter, at skol skal støtte utviklingen av identiteten til den enkelte elev slik at de blant annet blir trygge på seg selv (Regjeringen, 2017, s.13). Da kunne intervjuet ha dreiet seg om de føler skolen gjorde en god jobb rundt dette, eventuelt hvilke fag en fikk følelsen av dette ble oppfylt og videre knyttet dette til kjønnsidentitet og seksuell orientering. En ting er sikkert og vist, emnet åpner for mange muligheter.

6 Konklusjon

Formålet med oppgaven var å se om et utvalg av naturfagslærebøker la opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering. Ut i fra resultatene og på bakgrunn av drøftingen vil jeg konstatere at det er variasjon i utvalget av naturfagslærebøker. Ut i fra problemstillingen i denne oppgaven er det Nova 9 som legger opp til undervisning om kjønnsidentitet og seksuell orientering både flest ganger og på best måte. Tellus 10 er svært god når det kommer til den seksuelle orienteringen, men har tynn informasjon rundt kjønnsidentitet. Eureka! 9 er læreboken som kommer dårligst ut i denne oppgaven, hvor det bare tas opp seksuell orientering og dette få ganger.

Ut i fra læreplanen i naturfag per dags dato er det bare Nova 9 av de tre analyserte naturfagslærebøkene som følger kompetansemålet som blant annet tar for seg kjønnsidentitet og seksuell orientering etter 10.årstrinn. Samtidig er det viktig å påpeke at Nova 9 er utgitt i 2014, altså året etter læreplanen i naturfag ble revidert. Dette er også med på å speile det Skrunes (2010) sier om at alle lærebøker speiler den tiden de har blitt til i.

Alle tre lærebøkene har omformet faktainformasjon til kunnskap, innsikt og forståelse, noe som Kortzinsky (2012) påpeker at lærebøker skal gjøre. De skal altså ikke presentere ny kunnskap, men de skal reprodusere kunnskap som allerede eksisterer, dette stemmer godt overens for utvalget mitt.

Det er likevel bekymringsverdig at den læreboken som blir benyttet av flest er den som kommer dårligst ut i analysen. Læreren spiller en viktig rolle når det kommer til kompetanse rundt emnet og det er tydelig at en ikke kan klamre seg fast til læreboken når en skal planlegge seksualundervisning, en må også bruke andre lærestoffkilder. Om skolen eller lærere bruker naturfagslæreboken for å planlegge seksualundervisning er det viktig som Langfeldt (2002) påpeker å ha en åpen, klar og fordomsfri undervisningssituasjon rundt seksualitet. Dette er noe jeg kommer til å ta med meg videre når jeg skal undervise rundt emnet, noe jeg også kommer til og oppmuntre mine fremtidige kollegaer til.

Litteraturliste

Angvik, M. (1982). *Skolebokanalyse som tema for lærerutdanningen og forskning*. I *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, vol. 66, nr. 10: 367-379.

Barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Trygghet, mangfold, åpenhet – Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017-2020*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

Christoffersen, L. & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag AS

Ekeland, P. R., Johansen, O., Strand, S. B., Rygh, O. & Jenssen, A. (2008). *Tellus 9*. Oslo: Aschehoug.

Erikson, E. H. (1968). *Identity – Youth and crisis*. London: Farber & Farber.

Erikson, E. H. (1974). *Barndommen og samfunnet*. Oslo: Gyldendal

Falck-Ytter, C. (1999). ” *Læreboka – en lærer i samspill med den virkelige lærer*”, E. B. Johnsen (red.): *Lærebokkunnskap. Innføring i sjanger og bruk*. Oslo: Aschehoug.

Grepperud, G. & Skrøvset, S. (2012). *Undervisningslære – Eksempler, ideer og refleksjoner*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Hannisdal, M., Haugan, J. & Munkvik, M. (2007). *Eureka! 9*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Johannesen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4.utgave. Oslo: Abstrakt forlag AS

Koritzinsky, T. (2012). *Samfunnskunnskap. Fagdidaktisk innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2016). *Meld. St. 28 (2015-2016) – Melding til Stortinget. Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet*. Hentet 17.april 2018 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>

Langfeldt, T. (2002). *Barns seksualitet*. Oslo: Pedagogisk forum.

Leren, L. B., Knutsen, T. S. & Solli S. T. M. (2017). *Det du lurere på – 157 spørsmål og svar*. Oslo: Kagge Forlag AS.

Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning – En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Postholm, M. B., Munthe, E., Haug, P. & Krumsvik, R. J. (2011). *Elevmangfold i skolen 5-10*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Regjeringen. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet 30.april 2018 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/o/verordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

Seineger, E. & Wahl, A. (2014). *Nova 9*. Oslo: Cappelen.

Skrunes, N. (2010). *Lærebokforskning – en eksploderende presentasjon med særlig fokus på kristendomskunnskap, KRL og Religion og Etikk*. Oslo: Abstrakt Forlag.

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Læreplan i naturfag (NAT1-03)*. Hentet 13.januar 2018 fra <https://www.udir.no/kl06/NAT1-03>

Utdanningsdirektoratet. (2011). *Seksualitet og kjønn – Et ressurshefte for lærere i grunnskolen*. Hentet 12.mars fra <https://www.sexogsamfunn.no/wp-content/uploads/2015/12/Udir-Seksualitet-og-kj%C3%B8nn-2011.pdf>

Waage, E. & Gjerustad, C. (2015). *Valg og bruk av læremidler – Innledende analyser av en spørreundersøkelse til lærer*. Arbeidsnotat 12/15. Oslo: Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.

VEDLEGG

- I. Kartleggingsskjema – fase to
- II. Resultater fra fase to
- III. Resultater fra fase tre

Vedlegg I: Kartleggingsskjema fase to

<u>Kategori 1: Kjønnside</u>	
Kjønnside	
Kjønn	
Identitet	
Jente/kvinne	
Gutt/mann	
Trans/transseksuell	
Interkjønn/intersex	
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksuell orientering	
Seksualitet	
Forelsket	
Kjæreste	
Heteroseksuell/heterofil	
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	
Biseksuell/bifil	
Skeiv	

Vedlegg II: Resultater fra fase to

Resultater fra Tellus 10.

<u>Kategori 1: Kjønnsideidentitet</u>	
Kjønnsideidentitet	
Kjønn	16
Identitet	4
Jente/kvinne	83
Gutt/mann	65
Trans/transseksuell	
Interkjønn/intersex	
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksuell orientering	3
Seksualitet	22
Forelsket	20
Kjæreste	14
Heteroseksuell/heterofil	5
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	32
Biseksuell/bifil	1
Skeiv	

Resultater fra Eureka! 9

<u>Kategori 1: Kjønnsideidentitet</u>	
Kjønnsideidentitet	
Kjønn	6
Identitet	
Jente/kvinne	60
Gutt/mann	23
Trans/transseksuell	
Interkjønn/intersex	
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksuell orientering	
Seksualitet	1

Forelsket	3
Kjæreste	2
Heteroseksuell/heterofil	1
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	12
Biseksuell/bifil	1
Skeiv	

Resultater fra Nova 9

<u>Kategori 1: Kjønnsideitet</u>	
Kjønnsideitet	3
Kjønn	13
Identitet	2
Jente/kvinne	53
Gutt/mann	26
Trans/transseksuell	5
Interkjønn/intersex	
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksuell orientering	6
Seksualitet	12
Forelsket	18
Kjæreste	6
Heteroseksuell/heterofil	5
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	25
Biseksuell/bifil	6
Skeiv	

Vedlegg III: Resultater fra fase tre

* Rødt betyr at begrepet blir nevnt på en indirekte måte.

* Grønt betyr at begrepene har byttet kategori.

Resultater fra Tellus 10

<u>Kategori 1: Kjønnside</u>	
Identitet	1
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksuell orientering	3
Seksualitet	17
Forelsket	20
Kjæreste	1
Heteroseksuell/heterofil	4
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	32
Biseksuell/bifil	1
Kjønn	10
Jente/kvinne	7
Gutt/mann	6

Resultater fra Eureka! 9

<u>Kategori 1: Kjønnside</u>	
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksualitet	1
Forelsket	3
Kjæreste	2
Heteroseksuell/heterofil	1
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	12
Biseksuell/bifil	1
Kjønn	6
Jente/kvinne	1
Gutt/mann	2

Resultater fra Nova 9

<u>Kategori 1: Kjønnsideidentitet</u>	
Kjønnsideidentitet	3
Kjønn	1
Identitet	2
Jente/kvinne	2
Gutt/mann	3
Trans/transseksuell	5
Seksualitet	1
Forelsket	2
<u>Kategori 2: Seksuell orientering</u>	
Seksuell orientering	6
Seksualitet	6
Forelsket	12
Kjæreste	2
Heteroseksuell/heterofil	5
Homoseksuell (homofil/lesbisk)	25
Biseksuell/bifil	6
Kjønn	6
Jente/kvinne	7
Gutt/mann	7